

21 jonge Ooievaars uit Heemsteeds nest

Kwart eeuw ooievaarsproject Peter den Elzen

En alweer zijn er drie jonge Ooievaars (Ciconia ciconia) gevlogen uit het nest van Peter den Elzen aan De Glip in Heemstede. Dat brengt zijn totaal op 21 uitgevlogen jonge Ooievaars in de afgelopen tien jaar, waarvan er 19 zijn geringd en twee ongeringd. Inmiddels brengt het span Ooievaars van dit nest jaarlijks meerdere jongen groot en levert aldus een grote bijdrage aan het kleine Noord Hollandse ooievaarsbestand.

Den Elzen is er wat trots op. In 1990 begon hij met het bouwen van het eerste ooievaarsnest in De Glip. Maar hij moest tot 2005 wachten, alvorens het eerste

jong uitvloog. Ooievaars zijn tamelijk kieskeurig en een aantal pogingen tot broeden bleek tot mislukken gedoemd. Maar Den Elzen is geen opgever. Hij

Het **HEEMSTEEDSE OUDERPAAR** begin april 2015.

Foto's Dick de Waal Malefijt

bouwde er nog twee nesten bij, oriënteerde zich ook elders op nestgelegenheid voor Ooievaars en in 2005 was het raak. 'Zijn' eerste ooievaarsjong koos het lucht-ruim.

Noord-Holland is niet rijk bedeed met Ooievaars. Volgens de Atlas van Noord-Hollandse broedvogels waren er in de periode 2005 tot 2009 tussen 7 en 9 paartjes actief. Alle beneden het Noordzeekanaal. Er is ooit een nest bezet in Alkmaar, maar voor zover bekend heeft dat niet tot uitgevlogen jongen geleid. Pas in 2005 vestigden Ooievaars afkomstig van het fokprogramma van onder meer

Vogelbescherming zich in het zuiden van deze provincie.

Bij Peter den Elzen hadden ze al eerder het nest geïnspecteerd. Sterker nog: er zijn op die plek aan de Fazantenlaan ook voor 2005 al broedpogingen geweest. Maar telkens ging er iets mis, zoals bijvoorbeeld in 2004, toen twee jonge Ooievaars vermoedelijk door roofvogels zijn gepakt.

Dat er Ooievaars naar Heemstede kwamen was sowieso een teken van herstel van de stand. Eind jaren '60 telde heel Nederland nog slechts 17 nesten van deze vogelsoort, die velen graag tot nationale vogel willen uitroepen. Blijkbaar refereert de Ooievaar nog steeds aan ons romantische poldergevoel van wijde landschappen met vee én Ooievaars. Maar de Ooievaar had het in de jaren '60 dusdanig moeilijk, dat Vogelbescherming besloot een speciaal fokprogramma op te zetten om de soort voor Nederland te behouden. Deze herstelmaatregel bleek buitengewoon succesvol. De broedpopulatie nam snel toe. Zodanig zelfs dat Vogelbescherming vanaf 2000 de buitenstations niet langer steunde en zich beperkte tot het creëren van goede leefgebieden voor de Ooievaar. Ook bijvoeren werd toen niet langer nodig gevonden. Op dat moment waren er in heel Nederland ongeveer 700 nesten met broedparen.

Volgens Sovon Vogelonderzoek Nederland had Nederland in 2012 tussen 800 en 900 broedparen. Dat is het meest recent beschikbare cijfer. De Nederlandse Ooievaars trekken deels weg, maar steeds meer Ooievaars overwinteren in eigen land. Deze vogels zoeken bij sneeuw en vorst de bebouwde kom op of bezoeken speciale voerplaatsen. Ook het aantal overwinteraars blijft toenemen. In de winter van 2015 stond dat aantal op 668, het hoogste aantal sinds deze tellingen omstreeks 2000 zijn begonnen. De voorgaande vijf jaren zat het aantal overwinteraars tussen 500 en 650 exemplaren.

Eind mei staat een van de ouders met twee zichtbare [JONGE OoIEVAARS](#) op het nest.

De toename, zo laat STORK (Stichting Ooievaars Research & Knowhow) op haar website weten, is mede het gevolg van een toenemend aantal melders. Dat waren er in 2015 zo'n 360 tegenover 245 de twee jaren daarvoor. Wie bij STORK (wat een gezochte, kromme afkorting voor de Engelse naam van de Ooievaar, jk) op de verspreidingskaart van de wintertelling kijkt, ziet dat er in het zuiden van Noord Holland afgelopen winter minimaal 17 en maximaal 39 Ooievaars zijn geteld.

Peter den Elzen heeft zijn eigen cijfers. In 2005 scoorde hij zijn eerste uitgevlogen jong en sindsdien was het bijna elk jaar prijs. In 2006 was het er nog één, maar de daaropvolgende drie jaar vlogen telkens twee jonge Ooievaars uit. In 2010 is het mannetje verongelukt en is er niet gebroed. Weliswaar heeft het vrouwtje toen het mannetje van een nest in Bennebroek gekaapt, maar het was reeds te laat in

het broedseizoen. De daaropvolgende jaren was dit span wel succesvol. In 2011 waren er meteen drie jongen die uitvlogen, in 2012 en 2013 twee en de laatste twee jaar zijn er elke keer drie uitgevlogen. Dat brengt het totaal aantal jongen van het nest aan de Fazantenlaan op 21.

Dit zeer succesvolle koppel maakte in 2010 een wel heel bijzondere start, zo blijkt uit het relaas van Den Elzen. Het paar broedde al drie weken, toen er op een avond slechts één Ooievaar op het nest kwam. Na drie dagen bleek er nog steeds maar één Ooievaar te broeden. Een probleem voor Peter den Elzen. "Wat moet je dan doen? Of je laat de Ooievaar broeden op eieren en dan gaat ie dood op het nest, want dat houdt de vogel niet vol. Die andere Ooievaar (het mannetje volgens Den Elzen) is nooit teruggekeerd. De keuze was of de eieren weghalen, waardoor je de vogel een kans geeft te overle-

ven of je laat ze zitten en de vogel gaat dood. Ik heb twee koppeltjes Ooievaars in Heemstede en daar ben ik zuinig op. Volgens de regels van het Ooievaarproject van Vogelbescherming mag ik er niet aankomen: niet aan de eieren en niet aan de vogels. Wat er ook gebeurt! Dus heb ik met de milieupolitie overlegd en we hebben besloten de eieren toch maar weg te halen. Dat broedsel is dus verloren gegaan, maar het zou hoe dan ook verloren gaan.”

”In Bennebroek zat op datzelfde moment ook een koppel. Op een avond zag ik het vrouwtje bij haar eigen nest in gevecht met een ander stel Ooievaars. En korte tijd later stonden er ineens weer twee Ooievaars op mijn nest. Eerst dacht ik nog: ‘Zou het mannetje alsnog zijn teruggekeerd’, maar dat leek me onwaarschijnlijk. Dus ben ik naar Bennebroek gereden en wat bleek: daar stond slechts één Ooievaar op het nest. Het vrouwtje van de Fazantenlaan had het mannetje uit Bennebroek gekaapt. Meteen de volgende dag was er al een paring. Het vrouwtje is toen nog tot een tweede legsel gekomen, wat normaal nooit gebeurt. Ze heeft vervolgens alsnog drie weken gebroed, maar het was al te laat in het seizoen en de eieren zijn verlaten. Inderdaad, een dra-

matisch verhaal.” Maar tevens een succesverhaal. Want datzelfde koppel heeft nu in vijf jaar al 13 jonge Ooievaars groot gebracht en doen uitvliegen.

Met zijn andere nesten in Bennebroek en Heemstede (Kinderboerderij) heeft Den Elzen geen geluk gehad. Het nest in Bennebroek heeft één keer een broedsel gehad, waaruit een jong kwam, maar dat heeft het niet overleefd. Dit jaar had hij een nieuw span bij de Kinderboerderij; eentje met een ring en een ongeringde. Het mannetje daar is overleden, nadat het tegen prikkeldraad was gevlogen. Den Elzen hoopt dat het vrouwtje volgend jaar weer terugkeert. Voor die tijd heeft er ook vier jaar lang een koppel gezeten, dat jaar op jaar eieren kreeg, maar die bleken altijd onbevrukt. Den Elzen: ”Dan is de kans bijna 80 procent dat je met twee vrouwtjes te maken hebt. Uit het paargedrag zou je kunnen opmaken dat het wel een mannetje en vrouwtje is, maar ik heb nog nooit gehoord dat een mannetje onvruchtbaar was. Ik houd toch het idee dat het twee vrouwtjes zijn, zoals in Alpen aan den Rijn.”

De Heemstedse vogelbuurt is heel erg betrokken bij de plaatselijke Ooievaars. Geen wonder. Het is een prachtige plek

De drie **JONGE OOEIVAAARS** zijn geringd en staan te popelen om de wereld te gaan verkennen.

De buurt leeft mee bij het ringen van de JONGE OOIEVAARS. Foto: Wil den Elzen

aan de rand van de bebouwing. Inmiddels staan er nog twee ooievaarsnesten; het derde is bij een storm omgewaaid. Peter den Elzen: "Het is een mooie plek hier. Vooral als het gemaaid is. Elk jaar wordt een derde gedeelte helemaal gemaaid. Als ze klaar zijn, gaan de sluizen weer open en staat er binnen de kortste keren overal water op het land. Het regelen van de waterstand mag ik zelf doen. Het terreintje is in beheer bij het Landschap Noord-Holland. De grond is van de gemeente."

Het ringen van de jongen is een heus wijkfeest, waar vrijwel iedereen even komt kijken. De buurtbewoners houden het hele jaar door een oogje in het zeil, zijn bereid mee te helpen als dat nodig is en Peter den Elzen ontvangt regelmatig donaties als bijdrage in de onkosten. Zo hoog zijn die overigens niet. De ringen kosten tien euro per stuk. Dat bedrag heeft Den Elzen er zelf wel voor over. Toch krijgt hij regelmatig kaartjes met wat geld om de onkosten te dekken. En ook dat vindt hij weer harstikke leuk.

Tegenwoordig gebruiken ze bij het Ooievaarsproject zwarte kunststof ringen, die je aan elkaar schuift in plaats van de oude vaste ringen, die je over het pootje haalt. Maar veel andere kosten zijn er niet. Het bouwen van basisnesten is zijn

hobby en het meeste materiaal (wilgentenen) vergaart hij zelf. In voorkomende gevallen krijgt hij meestal zijn onkosten vergoed.

"Als ze terugkomen op het nest, is eindelijk de cirkel rond," zei hij in 2005 in de Fitis. Hij bedoelde daarmee, wanneer een hier uitgevlogen jonge Ooievaar zelf op het nest aan de Fazantenlaan zou gaan broeden. Zover is het nog niet gekomen. Wel is dit jaar opnieuw een 'Den Elzen-jong' foeragerend in Castricum gespot. Zoals Den Elzen regelmatig terugmeldingen krijgt van zijn Ooievaars. Uit heel West-Europa. „Eentje wordt er overal gespot. Daar heb ik al wel tientallen terugmeldingen van."

Het in Castricum gesignaleerde jong, waarvan Peter Trávnicek het ringnummer had afgelezen, komt uit het nest 2013. Toen hij vernam dat de vogel uit het nest van Den Elzen kwam, nam Trávnicek meteen contact op met de Fitis-redactie, omdat in een Fitis uit 2005 een artikel stond over de Ooievaars van Peter den Elzen. En zo is de cirkel nog niet helemaal rond, maar wel een beetje.

■ Jan Kuys

Literatuur

- Atlas van de Noord-Hollandse Broedvogels. Uitgave van SVN en Landschap Noord-Holland onder redactie van Kees Scharringa, Wim Ruitenbeek en Piet Zomerdijs. 2010.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (www.sovon.nl).
- Stichting Ooievaars Research and Knowhow (www.ooievaars.eu)
- Peter den Elzen & Pim de Nobel, Ooievaars in Zuid-Kennemerland: een vruchtbare toekomst, Fitis 40 (2004) nr 3, pag 122-126.
- Jan Kuys, 'Als ze terugkomen, is eindelijk het cirkeltje rond'. Fitis 43 (2007) nr 3, pag 127-129.